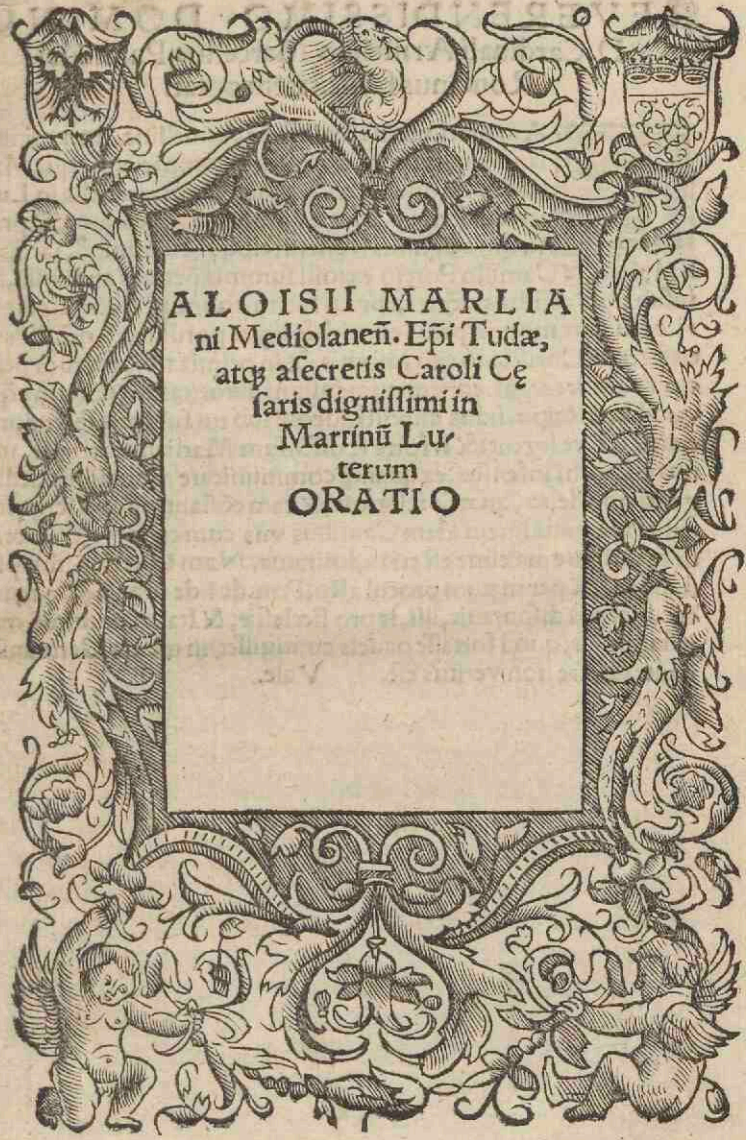

Aloisii Marliani ... in Martinum Lutherum oratio.

<https://hdl.handle.net/1874/353231>

ALOISII MARLIA
 ni Mediolaneñ. Epi Tuda,
 atq; asecretis Caroli Ce
 saris dignissimi in
 Martinū Lu
 terem
 ORATIO

REVERENDISSIMO DOMINO
D. Cardinali Armelino Marcellus Palonius
Romanus foelicitatem optat.

Am orationem amplissime Armelline, non minus
sanctam, q̄ omni eloquentia conspicuam, qua Mar-
tianus Aloisius pro dignitate Romanæ sedis in Lu-
terium scripsit, cum a viris sacre Academicæ, & præ-
sertim a duobus Romani eloquiū fulminib⁹, Iacobo
Sadoleto, & Camillo Porcio extolli summis p̄conijs audiuisse, &
insuper ab om̄ibus expecti, curavi sub tuo nomine studiosis largi-
ri, colligens me non privè eivni displicere potuisse, q̄ om̄ibus sa-
tisfecerim Christiano ritu imbutis, & in primis tibi, qui tum p̄ci-
cipuo amore erga Leonem, tum insigni autoritate, & doctrina q̄st
quoddam Reipu. sidus illuxisti, ideoq; sub tui fulgoris splendore
cæteri secure legent, & si forte se offensum Marlianus rebitur, mi-
nus erit mihi infensus, ea quanq; communicare mortalibus dedi-
gnari non debet, quæ sic religiose, & tam cōstanti animo scripsit,
cuius magnitudinem idem Camillus vna cum candore, & dicen-
di maturitate maxime est etiā admiratus. Nam Luterius sibi ipsi
diffidens, & per metum procul a Ro. Pon. de fide in aula, & circum-
datus armis disputavit, illi, is pro Ecclesiæ, & Italici nominis ma-
iestate solus (quod fortasse paucis contigisset) in media Germania
contradicere non veritus est. Vale.

3

Jalofij Marliani Mediolanenſi Epifcopi Tudæ, atq; ſecretis Caroli Cæſ. digniſſimi in Martinum Lu-
terium Oratio.

Quod orbis imperium ad Germanos puen-
rit, q̄ militaris diſciplina, quodue omnes bo-
næ artes (vt putatis Lutheriani) in Germaniã
cum Imperio migrauerint, æquo anio profe-
cto accipimus, æquiore accepturi, ſi vt nomen, ita & or-
bis Imperium retineretis. Nam nullus eſt eorū, qui bene
ſentiunt, qui non pro fortuna & dignitate Imperij quoti-
die vota faciat. Bonas vero artes, nec vobis inuidemus,
nec in nobis deſideram⁹. Verum poſteaç; ita cibat Lu-
theriani vos parētes, nos bonarū artiū magiſtros poſthac
appellabimus, vos ſapientiam magno prius diuortio fa-
cto cum eloquentiã conciliaſſe, vos copioſe & apre Ari-
ſtoteleo more in vtrancq; partem (quod Arceſilæ & Car-
neadi ſolum cōceſſum erat) dicere poſſe aſſeremus, vos
ſolos, vos veros, vos perfectos oratores (licet nō omnes
id ſentiāt, aut velint) fatebimur, ſi vnum dumtaxat impe-
trauerimus, ne hanc veſtrā ſapientiã, & eloquentiam, in
religionem exerceatis. Nam poſteaç; (ut uultis) languē-
ti & iacētī Italiã, ſtudiã & bonas artes facile detraxiſtis
Vrbi & Capitolio, hoc eſt, aris & focis, bellū inferre ui-
demini. O rigo autē mali, quod tã late ſerpit, extitit, q̄ q̄-
dã non tam latine, quã docte tempeſtate noſtra ſcribere
uidentur. Illi uero, cum ſe tuerentur, uobis opponebant
Marcum Tullium Ciceronem, quo auctore loqui didi-
ciſimus, qui ſcientias omneis, ipſas quoç; artes uerba ea
habere, quæ a peritis tantum ſcientiarum & artium illa-
rum intelligantur, dogma quoç; ſuum, & ſua uerba quã-
cumq; ſcientiam & artem habere uolebat, preſentim phi-
loſophiã, quæ minime de foro uerba accipe poteſt. Itaq;
ueſtras has ſimultates, cū oēs tū boni, tū docti tãç; in the-
atro pugnas ſpectarēt, facile & ſi diſceptare inter uos nō
poſſent, uidebāt ſane, alijs eloquētiã, alijs ſapientiã deeſſe,
A ij

4
Vos autem Lutheriani, qui eloquentiã vsurpatis, quid putatis aliud stoicorũ breuiã & acuta fuisse, q̃ horũ verba? Acres erant (vt hi sunt) in disputando & cauti Stoici, sed rudes & horridi, qui & hostem conficere, & se seruare, & recipere pulchre didicissent. Demum Lutheriani paululis postea licentiã frena laxare, & arietem in caput Ecclesiã ducere (quod nullus ferre amplius, aut potest, aut debet) cœpistis. Nam Luterus vir (vt puto) non omnino malus, Deteriores etenim longe eos esse existimo, qui in eo latent, & illi tela suggerunt, li enim cum summã impietati summam impudentiam adiunxissent, per suasere Lutero, vt in vitam & mores pontificum inueheretur, tanq̃ illi & cœsores perpetui, & dictatores in terra Deo nouissime missi essent. Inuectus est cum Lutherianis in pontifices Luterus, tam illoto ore, tam impuris verbis, vt non meliorem eius vitam quam verba suspicaremur. Sed vnde id Lutheriani accepistis? quem imitati estis? Nunquid ab illo didicistis, qui accusatam adulteriũ mulierem, dum aliorum vicia terrã inscriberet, accusantes, suo, & proprio iudicio damnauit, & accusatã, cũ nullus supereisset, qui accusaret, absoluit, ea tamen lege, ne peccaret, Animaduertite quanti ille delatores, & accusatores alienã vitã faceret. Et vtinam ille in terris esset, Ingens area, & latus campus non sufficeret, vt vestra errata Lutheriani describeret, cum solam ambitionem vestram, solam inanis gloriã cupiditatem, vnus orbis capere non posse videatur. Ab illo, dicite Lutheriani, didicistis qui non vitas Pontificum imitandas, sed eorũ decreta & leges obseruandas docuit. Plus enim ille dignitatẽ tribuebat, quam vitã. Iubet igitur verba eorũ audire, iubet obseruare, iubet parere. Non iubet vitas imitari. Licet nihil sit, quod in hoc Pontifice nõ tam optimum sit, q̃ summum. Sic Lutheriani armenta in pastores cornua erigunt. Sed forte putatis cum summa potentia coniumctam summam impunitatem. Tantũ ne vos Dei iusticiã

facitis: quæ & si viventibus (vt vobis videtur) quandoq;
 pœnas non infligat, non tamen pœnas & supplicia mor-
 te euadunt. Cum morte enim non omnia moriuntur. nō
 ipse animus, nō animi sensus moritur. Nisi forte ea, quæ
 de inferis scribuntur vana putetis, quæ nisi vana crede-
 retis, non negaretis profecto vota, præces, sacra, donavi-
 uentium ad mortuos facere. Quid autem est aliud, id ne-
 gare, quam impiū, immanē, parentum & filiorū fratꝝ
 cōiugum, & omnium deniq; qui vixere, etiam post mor-
 tem paricidam esse: cum tamen ea prodesse mortuis, iu-
 deoꝝ locupletissimo testimonio, quorum humeris nos
 innitimur, probetur. neq; gens aliqua, tam barbara, tam
 effera sit, quæ non Deo litet, quæ sacra nō faciat, quæ iu-
 sta non persoluat, quæ non parentet, quæ deniq; Deum
 mortuis nō propitiat, & donis altarā cumulet. Inuidisse
 Lutheriani profecto humano generi quietem & felici-
 tatē videmini, de his loquor, qui hostes dei iudicati sunt
 & quod immanius omnibus videtur, non tam id crede-
 re, quam velle, scriptis vestris ostenditis. Vnum a vobis
 quæram Lutheriani, si conceditis, vtrum viventium preci-
 bus rediisse ad vitam aliquando mortuos audieritis? Si
 negatis, nihil plus interrogo, si conceditis, quæro, minus
 ne vobis videatur viventium precibus mortuos rediisse
 an viventium suffragiis contractam corpoream labem,
 quæ certo tempore excedit, citius dilui? Quis tam alie-
 nus ab homine est, qui secundum iam facile non putet,
 quam primum sit difficile? præsertim si ab eo fiat, qui
 id facere non possit, concessa illi a Deo potentia, vt quic-
 quid in terris ligauerit aut soluerit, retinuerit aut dimi-
 serit (de peccatis loquor) ligatum aut solutum, remissum
 aut retentum esset in cœlis. Hæc sunt concessa potestati
 potius, quam vitæ officia, vtriq; tamen magis concessa.
 Nam Lutheriani si quis sacris initiatus, & in sacerdotum
 numerū cooptratus, rem sacram facit, nec tamen omnino
 expiatus est, ac deberet, & diuina illa verba mente cōce-

De suffragiis
 defunctorū.

Pœnam de-
 functorū a
 summo Pon-
 tifice posse
 leniri ac iudi-
 ri.

pit, & ore promit, quibus Deus, nunquid ille rem sacrā non perficit? Perficit quidem, nō in dei iniuriam, sed in suam pœnam Minus ne censes esse, a sacerdote solis uerbis, rem sacram fieri, quo nihil mirabilius esse potest, an a summo Pontifice, uerbis, aut scriptis, mortuorum quę pro tēpore sunt, pœnas leniri, aut finiri: Vel si libet Luteri, responde quasō, utrum ab Imperatoribus sancitas ad bene beateq; uiuendum leges probes? Caue ne impbes, caue ne Casaris potentia detrahas, cui Deus optimus, dum inter homines uersaretur, nō detraxit. Vtūtur sua igitur Casar concessa in orbe auctoritate, utūtur reges, populi, Casaris legibus. At tu Luteri, & si fuerit Casarum semper maxima potētia, si leges sanctissimā, nunquid putas omnes Casares optimos fuisse? Alia pr sus uitā, alia dignitatis est rō, Culpari uita, minui dignitas nō potest. Vides igitur Luteri, minus esse pœnas leniri mortuorū, quę tpe finiuntur, q̄ mortuos redire? minus esse uerbis Pōtificis hęc fieri, q̄ sacerdotis uerbis rē sacram confici? Mortuos uero redisse, & rem sacrā a sacerdote fieri posse, & hęc summā potentia cōcessam fuisse pariter (ut docui, & docebo) euangeliā testatur. Preterea Iudeorū, & gentiū non tā uerba q̄ facta cōprobant Natura aliter (nisi hominē exuamus) sentire non patitur Leges, usus, nos cogunt, Et tamē erūt, qui nos nec hoies nec christianos esse uelint, ob quarundā (ut ferūt) pecuniarū scilicet usum, Culpandus usus, si malus, nō potētia fuit. Rescindēda ppter hos oīa sunt acta: propter hos, qui nec misericordes, nec liberales nos in mortuos esse patiuntur? O pietatē Luteri impiā, quā uetat contra omniū sententiam, nos pios esse non posse Aduerte Luteri, si habes contra hanc summam Pontificis potentia euangeliā, adducito adducito contra hanc nostrā in mortuos pietatē. Quę cū nō habeas, p mitte tibi persuaderi, ut credas eorū esse, ut iubeāt, nr̄m, ut parcam, officii. Solebāt qui rebus nouis in Rep. studebāt, honestos saltē titulos p

texere, ratioe, & auctoritate inniti. Nullã uero tu rōnem
 adducis, nulli⁹ tu auctoritate inniteris, nisi q̄ tibi ita uide
 tur, & te inermē nescio an sano cōsilio omnibus armatis
 obijcis. Putas ne præterea Deū Luteri ignorasse, sacerdo
 tes onera grauiã & pene intolerabilia imposuisse & im/
 posituros? Videbat. n ea, & p̄uidebat. & tamē fieri quæ
 impabāt, uolebat. At tu unus inuētus es, qui q̄ ille iu
 bebat fieri, ne fiat impas Sed inquires, Rōano Pontifici
 Petri successori hic prim⁹ locus nō debetur, cum nec soli
 Petro cōcessus fuerit, concedis cōcessam hęc ligandi sol
 uendi p̄ potestatiē, sed nō soli, q̄ & ego fatebor, si tn pri⁹
 illi & clauēs soli donauerit. Nec q̄sdã Asiaticos, & Græ
 cos tecū sensisse cōtende, cur non magis Luteri Græcos
 & Asiaticos sequeris; qui bene sensere. Sed fatuus existi
 mas, cum paucis errare, quã cū multis bene sentire. Ve
 rum licuit illis, quod tibi non licet Luteri. Res non adeo
 tunc, decretis patrum & conciliorū, ac nunc est recepta
 erat. Sed videamus Luteri, & patiare quaso te sine cō
 tumacia refellam, euangelia tā plana, tam clara sunt, vt
 ab om̄ibus intelligi sine interprete possint, cū ad d̄m sa
 lutem faciant, obscuriora fuere alia, q̄ prius scripta erāt,
 cum nondum Sol ad horizontem peruenisset, hoc est
 priusq̄ nobis Deus natus esset, noli igit̄ tenebras scripto
 rum huic diuinæ luci offundere, noli nubibus solem ob
 ducere, sed mera ȳba accipiam⁹. Petebat a discipulis De
 us, quem filium hominis crederent, respondit vnus Pe
 trus, qui profecto nō respondisset, nisi inter eos habitus
 esset primus, interrogati sunt plures, respondit vnus Pe
 trus, promisit, & cum promisit, donauit clauēs Regni
 celoꝝ, & vni Petro, non pluribus. Nam aut simplicita
 tem euangelij præuertes, aut diuinum sermonem impro
 priū fateri cogeris. Verba audi, & dabo tibi clauēs. Re
 gni celoꝝ, non vobis dicit, Si id voluisset Deus, verba
 ne illi defutura erant? Demum postea, & super hęc pe
 tram ædificabo ecclesiam meã, licet sint qui velint Petrã

De potestate
 Romani
 Pontificis.

Christum, nos tamen (vt inter nos conuentum est) eos
 verbis diuinis non miscebimus. Sed animaduerte Lute-
 ri, vtrum ædificator, & fundamentum ædificij, idem esse
 possint? Quis est, qui proprie dici credat: nam quis vnq̃
 ædificatorẽ supra se ip̃m domũ ædificare vidit: propriũ
 magis est, vt sit ædificator ecclesiæ Deus, fundamentum
 ecclesiæ tanq̃ petra, Petrus, quod forte meli⁹ latine quã
 alijs linguis sonat, eo q̃ Romanã Ecclesiam caput alia-
 rum futuram esse & p̃uidebat, & volebat. An tibi satis-
 factum Luteri? Video te etiam nodũ in scirpo quærere.
 Cupis ne, dum solum petrum alloquitur domin⁹, audí-
 re? quis est qui locum ignoret Luteri? quid est quod te la-
 teat? Sed forte ea animo tuo officiant, quæ te uerè vide-
 re non patiuntur, ira, inuidia, ambitio, dum alius esse, ali-
 us uideri cupis. Verba sunt ad Petrum. Petre amas me
 plus his: respondit, tu scis quia amo te, pasce agnos me-
 os, iteꝝ pasce agnos, tercio pasce oues, cui vnq̃ ap̃osto-
 lorũ dixit, pasce agnos, pasce oues meas: quem ter vnq̃
 int̃rogauit: quis ter vnq̃ respondit: mira est ter inter-
 rogantis uis, mira ter respõdentis fides. Quis igitur est,
 qui dubitare possit, tanq̃ primo pastori Petro, locum pri-
 mum nõ deberi? Sed forte alijs moriturus dixit, Petre,
 ne deficiat fides tua, & tu conuersus confirma fratres tu-
 os. Solum Petrum his verbis allocutus est, tanquã sum-
 mum & fortissimum, futurè extremis in rebus, dubijs &
 afflictis alioꝝ ducem. Quod si etiam dubitas, responde
 mihi Luteri, derelictur⁹ terras, & in celum ascensurus
 dominus, vtrum in terris vicarium nullum, aut plures re-
 liquerit: absurdum est si dixeris nullum & Deum caput
 in terris ecclesiæ & hominum, sine homine esse uelis?
 Scimus orbis, cali, terræ, & omnium Deum dñm esse.
 Sed utrè hominib⁹ hominem præesse uoluerit: dices for-
 te plures, Belluam multoꝝ capitum putas ne uoluisse ec-
 clesiam suam Deum: & omnia quæ bene se habent, & re-
 cte disposita sunt, ad vnum referri, Quibem ad deũ vnũ,

diem ad solem, noctē ad, lunā exercitum ad ducem, nauē
 ad rectorem, nec deesse animalibus, auibus, aut etiā mi
 nutis apibus unum, Solam ecclesiam homie vno, recto
 re vno, arbitro vno carere: Q; si vni credidit, cui dicere
 potes, nisi Petro: Claves autē iste cœli, quid sibi volebāt
 quid poterant? si id quod tibi persuademus, & omnes
 credidere, & cum omnes dico, te vnum excipio, nō pnt,
 quid poterunt? Cur tam illustribus verbis munus suū
 donaturus dominus ornabat: si non par verbis erat, qđ
 donaret, si summam potētiam largiebāt (vt magnifica il
 la verba habent) cur inuides: cur vt prohibes: Patiare igit
 tur Luteri, Petrum, & successores Petri, esse, quod sunt,
 qui, si aut vīta, aut potentia abutuntur, mihi crede, senti
 ent aliquando summa in potentia, minimam esse debere
 licentiam. Melius vero de confessione Luteriani statui
 stis. O rem inauditam, pturbari cōfessionem ab his qui
 cum Deo vixerunt, dum in terris esset, decretam, longo
 vsu obseruatam, ab ecclesia confirmatam, quę si nō esset
 nouis legibus ab ecclesia statui deberet, ab ea dico eccle
 sia, quę a Deo, & Dei spiritu regitur, quam tanti sancti
 viri fecere, vt euangelio se non credituros dicerent, nisi
 ecclesia confirmasset. Credemus igitur euangelio, si
 hos audimus, credemus Paulo, quia confirmauit eccle
 sia, ecclesię vero, quę hęc confirmare potuit, non crede
 mus Luteri: licet autem, sed forte id nescis Luteri, leges
 non alienas a diuinis legibus, quę humano generi cōdu
 cant, pro tempore, & rerum conditione condere. Nam
 alia nascenti ecclesię, alia adolescenti, alia senescenti & ef
 fata præsidia cōueniunt. Namq; nascentem mors domi
 ni, martyꝝ sanguis, & sanctoꝝ miracula fundauere, ado
 lescentem doctissimoꝝ viroꝝ scripta exceperere, senescē
 tem vix morte, vix sanguine, vix miraculis, aut scriptis,
 vix deniq; concilioꝝ, Pontificum, & patrum decretis (si
 erunt qui te audient Luteri) retinebimus. Et profecto
 metu religionis, & pudore, cōfessio homines detinet, &

metuti, & religioni cōglutinat, Tolle Luteri metum reli-
 gionis, tolle pudorē, tolle prāces hoīm apud Deum, &
 Dei grās apud hoies (ut facere uideris) ualere, tolles &
 religionē licebit quicquid libuerit in tāta aūtilicētia sublatā
 pietate, quā sanctitas, quā fides, quē religio esse potest,
 quibus sublati, perturbatio uitā sequitur, & magna cō-
 fusio, unde humani generis societate tolli necesse est, uo-
 luptatē profecto Deū faciemus, Quid amplius Epicu-
 rus hoīm, & Dei hostis, religioni obesse potuisset. Per-
 suades ne tibi Luteri, Germanos, penes quos semp seue-
 ra fuere cōiugia, rara adulteria, Boemox, qui de fide ma-
 le sentiūt, exēplo, permittā illius cum mulieribus (ut fer-
 tur) libertatis non mouerit. Quis est Germanā uirtutis,
 frugalitatis, & magnanimitatis, qui id audire possit. Li-
 cet a tuis consilijs alienū putē. Quis tñ eos excusso iugo
 cohibebit. Quod si Luteri te nō impium, sed p pietate ea
 quā agis, agere nobis persuadere uis, respondendū tibi
 erit, cur Pontificē nō adibas. cur stomachi huius tui ar-
 gumentū nō exponebas. dices fortasse, Timebā ne mihi
 periculo essem, iā uideo Luteri tibi unā uirtutē deesse, for-
 titudinē scilicet, nō sic hi, qui Deo afflati sunt, quos anti-
 qui mirabātur, quāto aīo spōte, in ignes, in ferrū in mor-
 tes ruerēt. Duo pfectō i te diuersa uideo Iu. cū sūma auda-
 cia, metū At cur nō saltē lris explicastis. sed (ut puto) Lu-
 teri in theatro & labyrintho pri⁹ te iuenisti, q̄ te ingredi pu-
 tates, longius pfecto pro gressus es, q̄ optinereris, tibiq̄
 euenit, ut belluis euenire solet, quā licet a natura fero-
 ces sint, quiescunt, at stimulis agitata sauius furere con-
 sueuere, & prācipites in suā, & alioz peniciē ferri, ego
 etenī meo ex aīo tuū perspicio animū & tibi usu hoc eue-
 nisse (ni fallor) mihi psuadeo. Et utinā ita ego animi tui
 ætus, quos cōcitatos uideo, sedare possē eloquētia, aut
 sapientia, quarū neutrā cū habeam, neutrā mihi uendico
 neq̄ tu satis remedia admittis Luteri, cum philosophos
 non audias. nec decreta patrū admittas, nec sancita con-

11
Illiorū recipias, euangelijs uero tamq̄ tuis ita ūteris, ut
pro arbitrio tuo, ea loqui uelis. Itaq; quis tecum congre
di Luteri potest: auctoritate ne eruditorū? quos non au
dis, ratioe: a qua & tu alienus es ut nulla de fide est ratio
qua te noletē cogere possit, ratio quidem a philosophis
quaerenda est, nequaq; a religione. Quid em̄ alienius q̄
a rhetore demōstrationem, & a geometra persuasionē
quaerere: plus a fide queris Lutheri, quam fides possit.
Nam occultare fidei rationē, tam Deus uoluit, quam si
de uti, neq; ratione, ultra fidem progredi, obductis in ui
ta tenebris nos patitur, legibus igitur & mori, credendū
atq; parendū esse, maiores uoluere, credēdūq; cum mul
titudie, neq; querēdum rationē, ubi nō sit ratio, nisi q; ma
iores nostri ita uoluere, ita statuere, ita obseruatū est ita
ille, non Pythagoras dixit, sed qui optime patrem suum
Deum Deus nouerat. Alia autem quae tu, a te prorsus
alienus scripsisti, cū nihil cōmune cū lege, & ueritate ha
beant, non attingemus, Luteri quis unquā contra philo
sophos, qui res moueri negabant, pugnauit. Quis cōtra
eos, qui diuidi res continuatas nō posse asserēbāt: s con
tra eos, qui ignem calidū non esse uolebāt: hac una, & so
la pugnaere ratione, ut experirentur, qui ignē negatē
calidū, in eo an ureret. Pro fide igitur, Prophetarum
oraculis, Dei ipsius, qui in terris fuit, testimonio, marty
rū sanguine, & miraculis firmata pugnabimus: & in the
atrū tamq̄ rem nouam adducemus fidē: sanctius, & reue
rentius cū religione agitur silētio, & meditatioe, q̄ ostē
tatioe. Neq; quicq; in religione, religiosus esse potest, q̄
pie credere, & sancte uiuere. Mysteria autē fidei uulga
re sacerdotes, tam nefas esse puto, quam olim eleulina
sacra. At cum uidet te Luteri populus locum, quem ce
peris, tenere, & tamquam in praesidio locatus esses, nolle
a loco deijci, putat te aliquid facere. Sed quis te loco pel
let, nisi te Deus fulmine deiecerit. Hinc tu in Ponti

hinc tu in pontificis potentiam summa licentia inuehe-
 ris, vt obseruātia fidei intereat in mortuorū suffragia, vt
 pietas in confessionem, vt religionis metus. Quæ Resp.
 optimis licet legibus instituta, quiescere posset, si seditio
 sis in leges, in magistratus dicere liceret. Quæ religio si
 in leges, in sacerdotes, in legum vsum? Maiores nostri,
 qui etiā ante ortam mūdo lucem fuere, ita statuere, vt
 si quis de dignis aliter sentiret, quam a maioribus decre-
 tum esset, & vsu a sacerdotibus cōfirmatum, impune o-
 mnium telis obrueretur. ne vnus culpa cōcitata Dei ira
 omneis pœna afficeret. In his enim Deus impietatem, in
 alijs, q̄ impios patiuntur, negligentiam vlciscitur. Hinc
 vltra q̄ soleat in Germania pestis debacchatur, hinc ho-
 stitū Imperij quotidie maior autoritas esse videtur. Igno-
 rare p̄terea Luteri videris, apud quos hæc aconita spar-
 gas. Tu in Germania hanc rem tractas, in religiosa inq̄
 & pia Germania, cuius, religionem Romanam tueri, cū
 armis tum consilijs officium est. Videte, ne dum digni-
 tatem Pontificis Romani oppugnatis Luteriani, digni-
 tate imperij Romani oppugnetis. Nam o Germani, nō
 amplius dignitati Pontificis imminet Lutherus, sed im-
 peratoris, & vestræ dignitatis. Siquis em̄ vos roget Ger-
 mani, vnde Imperiū, vnde principibus eligendi Impera-
 torem facultas? Quis est, qui hæc in Romanum Pontifi-
 cem non referat? Sed dicite, si quis rogabit Romanus ne
 Pontifex, summus Pontifex est? quid respōdebitis? Ca-
 uete ne cum Luterio dicatis, summū non esse pontificē,
 Nam tunc ille interrogabit, quo pacto Imperator Impe-
 rator, & Electores Electores erunt, si Romanus Pon-
 tifex, summus Pontifex non est. Ita est affinis vtriusque
 causa, vt vtrancq̄ aut damnare, aut absoluere sit necesse.
 Neq̄ prudens magis, quam pius Luteri videris, cum te
 Hussitarū gentem damnatā sequi profitearis, & illa olim
 Reip. vulnera refricādo, recrudescere cogis, idq̄ in Ger-
 mania facere audes. Sed q̄s diem Hussitis dixit: anigno-

13
ras: Germanus Imperator, Germani principes, concilii
patrum, Regum, & Reip. Christiana. Apud quos cau-
sam dixit: apud eosdē. A quibus igne damnatus: a Ger-
mano Imperatore, a principibus Germanis, & vnus or-
bis Christiani consensu. Vbi: in Germania, Constantiæ,
Qui ignem armati obsedere: Germani. Vos ne Germa-
ni nunc vestris sententijs damnatos absoluetis, & maio-
res vestros damnabitis, Luteriumq; qui & vos in Deū
impios, & in maiores vestros ingratos facere contēdit,
audietis: Verū nunc primū sapere Germaniā volūt Lu-
teriani. Serius ne q̄ Phryges, Germani sapiunt: Liceat
mihi quāso Germani, vno (vt aiunt) v̄bo maiorū vestro-
rum laudes, quā vestræ sunt, enumerare. Illi Galliam
(dum voluere) inundauere. Illi Hispaniā. Illi Africā,
& Asiam, Illi Italiā, Illi Romanū Imperiū, quantūcū-
q; est in Germaniā inuexere. Sed nūq; minores vires, &
opes in Germaniā fuere, opes vero, & vires in vobis,
maiorū vero præclara facta laudantur, & vt libere di-
cam quid sentiam, has opes, has vires nollem profecto
tam steriles esse. At inquires, bonis artibus, & studijs ma-
iores suos Germani longo intervallo præteriere. Cōrun-
de in vnum tua ingenia Germania, & exprime, nunquā
vnum Alberum magnū nobis dabis. Hunc solum, quē
latini insolenti græciq; opponāt, habēt ob scientiāz mul-
tiplicitatem, & occultarū naturę causarū felicem cogni-
tionem. Linguis vero pluribus loqui Germanos cōter-
dunt. Sed cauere Luteriani, ne dum in omnibus linguis
aduena, & hospites estis, in nulla ciues sitis. Nam Lute-
rianorū quædam scripta aliquando videmus, qui cū græ-
ce scribunt, latine scribere videntur, dum latine, græce.
Demum caue Luteri, ne frustra nitaris religiosissimam
gentem inficere, quæ religionem protegat. O quantam
malorū segetem video, si infici posset. Putasne ceteros
infici velle, aut vinci? Sunt arma alijs & opes, qui in me-
liore causa. Deum quoq; ducem habebunt. Tu ne tu ne

tantorum malorum auctor eris Luteri, neque ob aliam causam, quam
 ut videaris, & nomen tuum cum eo, qui Dianam Ephesie
 templum incendit, extendas. Sunt enim tam peruersa quam
 doctorum hominum ingenia, ut a posteris potius malignosci
 velint quam ignorari. Et ut finem faciam Luteri, si me
 audies, qui tibi profectio deteriora non opto, quam mihi,
 te hominem natum parentibus christianis, & his sanctis
 legibus adoleuisse, & consenuisse non sine magna laude
 recordaberis, & nunc paululum deflexisse, cocitum
 forte aliquorum stimulis, & exagitatum. Quod si quid iratus
 scripsisti, non tu, sed iratus scripsit. Si disputando aliquid
 deuium dixisti, non semper vera in medium de rebus du-
 bus differentes afferunt. Lapsus es, homo es, palinodia
 age. Stefichorus cum visum amisisset, palinodia recupe-
 ravit, pater tuus Augustinus libros retractavit. Efficite
 tandem Luteriani, ut nos Itali negare non possimus, vos
 non disertos tantum, sed eloquentes. Dissuadete quae so-
 ratione vestra quantum periuasisse putatis. Concilia te
 religioni Luteri, redde te nobis Luteri. Nam furere est,
 solum velle sapere, putas ne ingenio aut doctrina omnes, qui
 hac in lege vixere, aut viuunt, excellere, & te solum sa-
 pere, cum alij insaniant. Insanis profectio, si id credis. Sed
 sapias, si me amicissimum audieris Luteri. Credendum
 cum multis, philosophandum aut sapiendum cum pau-
 cis. Vnum praeterea a vobis Luteriani peto, ut & si in
 scribendo non profecero, saltem me sciatis, tum vobis, tum
 Reip. prodesse voluisse, vos vero quid de vobis statua-
 ris, videritis, ne uno ipse, & deum & homines hostes habeatis
 Dixi.